

Anghel PAVEL

Rețeaua muzeală a județului Dimbovița s-a îmbogățit la sfârșitul anului trecut cu o nouă unitate — *Expoziția permanentă de istorie a orașului Moreni*. Organizarea ei a fost impusă pe de o parte de bogăția datelor și faptelor pe care istoria modernă și contemporană le-a consemnat pentru această zonă, iar pe de altă parte de numeroasele materiale păstrate — mărturii în timp — referitoare la ceea ce a fost viața și lupta muncitorilor petroliști din Moreni.

Expoziția de la Moreni își axează prezentarea în principal pe luptele desfășurate de petroliștii din zonă încă din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, permanentele frământări și lupte purtate de proletariatul de aici împotriva exploatarei capitaliste, pentru o viață mai bună, contribuția muncitorilor din Moreni la instaurarea puterii populare și efortul lor pentru construirea societății socialiste multilateral dezvoltate. De asemenea, noua expoziție ilustrează punctele comune din activitatea revoluționară a muncitorilor din Valea Prahovei și a celor din zona Moreni.

Expoziția debutează prin prezentarea primelor atestări documentare referitoare la exploatarea păcurii în zona Moreni — un document datînd din anul 1583 și fotocopia hărții lui Tolomeo, publicată la Veneția în 1597. Este apoi ilustrată dezvoltarea industriei extractive de țitei și creșterea proletariatului din zonă la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea și, legat de aceasta, ca o urmare directă, mișcarea muncitorească. Deosebit de interesantă și cu elemente inedite este tema privind solidaritatea clasei muncitoare din Moreni cu țărani răsculați din satele învecinate în anul 1907, solidaritate firească dacă ținem seama de faptul că cea mai mare parte din petroliști proveneau, destul de recent, din rîndurile țărănimii. Dintre bogatele fapte și date privind mișcarea muncitorească din zona Moreni la începutul secolului al XX-lea, sînt evocatoare documentele legate de greva petroliștilor de la Bana-Moreni din martie 1913, ca urmare a unui grav accident de muncă în care și-au pierdut viața 9 muncitori. Rețin atenția piesele originale din vitrină — *Carnet de membru al Uniunii lucrătorilor din petrol* — 1909 și *Cartea de muncitor industrial din 1917*. Prezentarea continuă apoi cu greva generală din 13 decembrie 1918 și se încheie în prima sală cu crearea Partidului Comunist Român, la al cărui congres de constituire a participat, alături de reprezentanții unor mari centre industriale din țară, și un delegat al muncitorilor socialiști din Moreni.

În sala nr. 2 s-a urmărit, de către organizatori, înfățișarea grevelor muncitorilor petroliști din anii 1919—1920 și activitatea socialiștilor din zona Moreni și Valea Prahovei, activitate care a culminat cu crearea „Federației socialiste prahovene”, rezultată din unirea secțiilor socialiste din regiune. Prezentarea într-o sală numai a două teme s-a făcut cu intenția de a sublinia importanța acestor momente. Dintre exponatele ce însoțesc cele două teme, mlaful după steagul organizației socialiste din Moreni, avînd înscrisă lozincă „Nici muncă fără piine. Nici piine fără muncă”, constituie o piesă de mare forță sugestivă.

Expoziția continuă în sala nr. 3 cu tema *Partidul Comunist Român organizatorul luptei muncitorești din anii 1922—1928*, fiind ilustrate numeroasele greve și acțiuni desfășurate de petroliștii din Prahova în această perioadă. Rețin atenția graficele privind societățile petrolifere din zonă și numărul mare de fotografii reprezentînd casele conspirative folosite de către comuniștii din orașul Moreni. De asemenea, ca materiale originale de mare valoare, trebuie să menționăm exemplarul din ziarul *Proletarul* din 1.VIII.1929 și *Statutele Uniunii generale a meseriașilor din România* — 1932. Un loc aparte, cum este și firesc, îl ocupă în expoziție luptele petroliștilor din ianuarie — februarie 1933 din zona Moreni, parte integrantă a puternicei desfășurări de forță revoluționară muncitorească condusă de Partidul Comunist Român. Pe lângă numeroasele materiale referitoare la această temă, expuse în vitrine, deosebit de prețioase sînt fotografiile numeroșilor participanți din Moreni la grevă.

În cadrul temei *Lupta împotriva fascismului*, prezentată în sala nr. 4, sînt expuse pe panouri, portretele membrilor Comitetului național de luptă antifascistă și materiale legate de activitatea organizațiilor conspirative din Moreni în această perioadă. Rezistența antifascistă și insurecția armată din august 1944 sînt ilustrate pe mai multe panouri, fiind menționate principalele momente din țară, București și din zona Moreni.

Ultima sală a expoziției (nr. 5) a fost rezervată prezentării războiului antifascist, a contribuției României în cadrul acestuia, bătăliile de clasă purtate pentru înfringerea partidelor burgheze, instaurarea la 6 martie 1945 a guvernului democratic și proclamarea republicii la 30 decembrie 1947.

Holul localului a fost folosit pentru a reda, prin câteva imagini, viața și munca petroliștilor din zonă în zilele noastre și vizita făcută în anul 1967 de către conducerea de partid și de stat în frunte cu tov. Nicolae Ceaușescu, în orașul Moreni.

Din sumara trecere în revistă a temelor care compun expoziția de la Moreni se vede clar că organizatorii au intenționat să prezinte, cu precădere, mișcarea muncitorească din această zonă de la primele ei începuturi, în 'strinsă legătură cu activitatea petroliștilor din Valea Prahovei, desfășurată pe fundalul marilor lupte revoluționare purtate de proletariatul din România sub conducerea Partidului Comunist Român. Ideea este deosebit de generoasă. Nu lipsesc nici materiale care să illustreze acest lucru, materiale inedite. Totuși, vizitând expoziția de la Moreni constăți unele neîmpliniri. Acestea se datorează pe de o parte faptului că s-a urmărit numai prezentarea mișcării muncitorești fără ca ea să fie raportată la realitățile economice, sociale și politice existente în epoca respectivă în România, iar pe de altă parte, datorită unor scăpări elementare rezultate din graba cu care a fost realizată expoziția. Astfel, încă de la început, după ce sînt prezentate primele mențiuni privind exploatarea păcurei în zona Moreni, se trece direct la dezvoltarea industriei extractive de petrol, creșterea numerică a proletariatului la sfîrșitul secolului al XIX-lea și mișcarea muncitorească, sărîndu-se astfel peste câteva etape deosebit de importante și care pot fi foarte bine ilustrate în cadrul expoziției. Ne gîndim în acest sens la prezentarea exploatării zăcămintelor bituminoase în evul mediu și în special la sfîrșitul epocii feudale. De asemenea, formarea clasei muncitoare din zona Moreni este o temă ce trebuie să figureze în expoziție ca și modul cum s-a structurat ca așezare urbană — muncitorească — Moreniul. Lipsa acestor teme face să existe în cadrul expoziției o totală ruptură între primele mențiuni de zone petrolifere în Țara Românească și activitatea proletariatului din zona Moreni la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

O problemă care va trebui rezolvată, pentru a nu da naștere la confuzii, este aceea de a integra în mod cronologic sala cu mișcarea socialistă din Moreni în deceniul al doilea al secolului XX în așa fel încît tema *Crearea Partidului Comunist Român* să fie expusă după grevele din 1919—1920 și constituirea „Federației socialiste prahovene”, și nu înainte cum este ea acum. De asemenea, pentru a explica numeroasele bătălii de clasă ale petroliștilor din Moreni este necesar ca în expoziție să fie prezentate în mod concludent problema exploatării resurselor petrolifere de către diferitele trusturi și societăți, creșterea numărului muncitorilor, slaba salarizare a acestora, înmulțirea accidentelor de muncă, prelungirea zilei de muncă etc.

Nu trebuie uitat nici faptul că Moreniul a fost un puternic centru de luptă antifascistă, că, în timpul celui de al doilea război mondial aici au avut loc numeroase acte de sabotaj și că industria a suferit mari distrugerii. Toate acestea se cer mai în detaliu prezentate fiindcă în momentul de față, pentru perioada 1934—1944, tematica expoziției cuprinde numai probleme generale.

În ce privește actualitatea, se impune să nu mai fie prezentată pe hol, ci redată amplu și sugestiv într-un spațiu corespunzător.

Credem că, fără a urmări o ilustrare a tehnicii folosite la exploatarea țîțeiului, unele piese de tehnică mai deosebite, și care se găsesc pe teren, pot fi utilizate cu deplin succes pentru a puncta din loc în loc temele prezentate.

Mobilierul folosit în cadrul expoziției este simplu. Pentru realizarea panourilor s-a utilizat un cristal pe care s-au lipit materiale, iar pentru a le proteja s-a așezat în față un al doilea cristal. Vitri-nele tip masă au toate aceleași dimensiuni. Grafica este discretă, reducîndu-se la o linie sau pată de culoare pentru fiecare panou.

În ceea ce privește etalarea materialelor originale în vitrine, se constată, chiar la o verificare sumară, o grabă care a dus la situația în care documente dintr-o anumită perioadă apar la cu totul altă epocă. Tot sub semnul improvizației apar și vitrinele în care sînt expuse fotografiile participanților la diferite greve și acțiuni de protest, fotografii (actuale) cu dimensiuni variabile, în tehnici diferite și prezentînd stadii deosebite de degradare. Refotografierea lor, la una sau două dimensiuni, se impune a fi realizată în timp.

O situație inadmisibilă chiar și pentru momentul deschiderii expoziției, și care trebuie de urgență remediată, este lipsa textelor explicative atît pe panouri (în proporție de 30%), cit și în vitrine (în proporție de 100%).

Am considerat necesar să consemnăm, mai pe larg, deficiențele întîlnite în cadrul Expoziției de la Moreni pentru că ele pot fi remediate pe baza unor serioase cercetări de arhivă. Cu sprijinul organelor locale, care au dat dovadă de o permanentă grijă pentru realizarea expoziției, se pot efectua cercetări de teren în vederea depistării de noi materiale muzeistice tridimensionale. Pe linia aceleiași preocupări manifestată de organele locale, spațiul expozițional a fost mărit cu trei săli situate în continuarea celor existente. Astfel, se impune o redimensionare a expoziției. Cu această ocazie se vor putea efectua toate completările tematice și rețușurile legate de modul de prezentare în așa fel încît expoziția să slujească din plin scopului pentru care a fost realizată.

În ansamblul muzeelor din județul Dimbovița, *Expoziția permanentă de istorie a orașului Moreni* se înscrie ca o împlinire, diversificînd, din punct de vedere tematic, rețeaua și, totodată, constituind un mărturie a bogatului patrimoniu muzeal de care dispune acest județ. Meritul organizării ei revine colectivului de specialiști de la *Muzeul județean Dimbovița* și organelor locale care au sprijinit din punct de vedere material această acțiune.